

Juletale 2023 - om julens mange lag

V/ Heine Boe

Nu har vi altså jul igen, der la'r sig ikke skjule
og vi er vældig med på den, vi snakker kun om jule
om julesne og julegran og julelys og gaver
og julefest og julemad og julestads vi laver.
Ja, hvor man end sig vender hen, så er det jul og jul igen
og jul og jul og jul og jul og jul igen.

Det er sandt – det lader sig ikke skjule – nu er snart jul.

Vi kan se de over alt omkring os: I butikkerne, på gaderne, i TV, og her på skolen.

Allerede i oktober kom reklamebladene. I november; lys og guirlander, og her på skolen kom de første nissehuer frem.

Og det blev december, og juleriet ville ingen ende tage...

Og jul er traditionernes tid, og man må forberede sig – have styr på det hele: Julepynt, julebag, julegaver... Alt skal være som det plejer, for ellers kan det ikke blive en "rigtig" jul.

Jeg ved, at I her i salen er mange elever, som glæder jer utroligt meget til at skulle hjem til jul. I har den sidste tid for jeres indre blik set, hvordan pynten og forberedelserne har taget form derhjemme. I har tænkt, at nu plejer mor at gøre det og det. Ingen jul uden alle de kendte små ritualer. Nogen af jer har ligefrem fortalt, at I næsten har kunnet dufte julen derhjemme, og at det har kunnet gøre helt ondt i maven at savne og længes.

Og det er da også noget ganske særligt i år, fordi det er første gang, netop du kommer hjem til jul, næsten som en gæst i dit eget hjem.

Og jeg ved, at der sidder mange voksne her i salen, som glæder sig ligeså meget til, at I kommer hjem. Jeg ved, at de ønsker, at netop denne jul må bliver særlig rar, fredfyldt og hyggelig, netop fordi I kommer hjem som gæster.

Og derned er alt jo netop ikke, som det plejer, - der er noget, der er anderledes.

-0-

Da jeg var barn, havde vi også mange traditioner omkring julen. Tingene skulle være på den helt rigtige måde: Adventskransen og julekalenderen. Juleklip ved spisebordet. Julebag med de samme småkager som sidste år. Juletræet, der først blev pyntet lillejuleaften. Juleaftensdag, der var uendelig lang. Disneys juleshow på det nye farvefjernsyn med kun en kanal. Julemiddagen og risalamanden med mandel i og endelig forvisningen til køkkenet, hvor vi fik læst 'Peters Jul' af mor, mens far lagde pakkerne under juletræet og tændte julelysene. Og endelig åbnedes så døren ind til stuen, og vi gik ind i stuens fortryllende rum med julelys og julesang og julegaver.

Og jo mere julen kunne ligne en genudsendelse fra sidste år, jo bedre.

Da Anne Sophie og jeg for mange år siden blev kærester, holdt vi jul lidt her og der på skift, som man jo gør. Man var gæst i anden families tradition og kunne i sit stille sind tænke, at de nu gør tingene helt forkert i den familie.

Men da så vores Clara var på vej, klappede julefælden så at sige. Vi måtte skabe vores egen jul. For nu skulle vi fejre julen selv og finde en måde for vores familie at gøre tingene på. Vi måtte forene de forskellige traditioner, vi havde med os.

Og hver især måtte vi se ting finde ind i den fælles juletradition, som vi måske ikke lige med det første havde tænkt skulle med. Men efterhånden tog julen sin form. Ikke som en genudsendelse af barndommens jul, men som en ny juletradition, der byggede ovenpå de gamle.

Og på den måde lagde vores families tradition sig som et lag ovenpå tidligere generationers.

For sådan har det altid været. Hver generation har måttet finde sin fortolkning af de gamle traditioner og lægge nyt til.

-0-

Hvert år fortæller jeg eleverne om julen. Ikke så meget historien om barnet i krybben. Den får de naturligvis også. Nej mere om de mange lag, vores fælles jul består af.

Jeg fortæller dem om det særlige i, at hvor de fleste lande og traditioner bruger forskellige ord i slægt med det engelske 'Christmas' altså 'Kristmesse' som betegnelse for julen, så bruger vi ordet 'Jul', der har rødder i et gammel-nordisk og dermed før-kristent begreb, der netop betyder hjul (med h) - altså at noget drejer rundt, - hvilket naturligvis er året. Og at julefesten dermed har rødder i en før-kristen lysfest, hvor man festede, åd og drak, noget vi måske godt kan genkende i nutidens julefrokoster. Man ofrede og forsøgte i øvrigt at gøre, hvad man kunne for, at hjulet ville dreje videre, så det kunne blive forår og sommer igen.

Og jeg har fortalt om kristendommens indtog og altafgørende betydning for vores juletradition.

Og om maden på landet i 1700 og 1800 tallet, som vi pludselig ved juletid finder frem igen med sylte og spæk, medister og blodpølse, and, gås og flæskesteg, - noget de færreste familier måske spiser ret meget af den øvrige del af året.

Og jeg har fortalt om den borgerlige 1800-tals jul, hvor juletræet og adventskransen fandt vej hertil fra Tyskland.

Og om, hvordan julemanden opstod som en sælsom hybrid af 'Fader Frost' og Sankt Nicolaus og flere andre traditioner, og hvordan denne figur fik sin kanoniserede påklædning i en Coca Cola-reklame - men også, at det altså ikke var Coca Cola, der klædte julemanden i rødt. Denne kongelige farve havde han været iklædt tidligere.

Og jeg har fortalt om, hvordan gårdboen og de underjordiske i den nordiske tradition ad omveje blev til hyggelige julemandshjælpere gennem blandt andet Disneys tidlige jule-tegnefilm.

Og om TV-julekalender-traditionen i øvrigt med de mange gode sange, som vi lystigt har sunget. Og meget mere.

Og på den måde har vi set på julens mange lag og har på næsten arkæologisk manér kunnet grave os ned gennem lagene.

-0-

Og nu har I så fået lagt et nyt lag på jeres egen juletradition. I har for måske første gang skullet gøre jer juleklar uden at være hjemme.

Vi har i fællesskab her på skolen gjort tingene på vores måde. Vi har holdt julestue og sunget julesange. Vi har haft pakkekalender og julefest.

Vi har grebet ned i traditionerne for at finde noget der, der kan hjælpe os til at stemme sindet på den rigtige måde frem mod jul.

Et nyt lag er tilføjet for jer ved at møde vores, skolens, traditioner.

-0-

Og nu er det så endelig jul!

En højtid, som vi i vores sekulariserede verden holder fast i at fejre – og måske endda med stigende intensitet. Men hvad er kernen i denne højtid? – Hvad er den historie, der gemmer sig midt i julens jag? – Og har denne historie overhovedet et budskab til os moderne mennesker?

Ja, jeg det tror jeg, den har. Hvad enten man forstår sig selv som troende eller ej, så tror jeg, at historien, der gemmer sig i julen, kan give mening som en del af det fortolkningsreservoir, vi hver især benytter os af i forhold til vores liv.

Historien om barnet i krybben, der er historien om guden, der vælger at abdicere – dvs. at træde ned fra tronen og opgive sin ophøjede guddommelighed – for at møde menneskene i øjenhøjde. Guden, der giver afkald på at være magt-gud for i magtesløshed at møde menneskene. En historie om et menneske, der altid talte kærlighedens sag.

En historie, som peger på, at meningen med livet derfor ikke ligger i det fjerne, men altid ligger i det liv, der er helt tæt på, – at meningen altid ligger i forholdet til det andet menneske. At tilværelsens dyb og uudgrundelighed derfor altid er ganske tæt på; i det lille barn, i den elskedes øjne – og i det andet menneskes hjælpende hånd.

En historie, der peger på, at din værdi ikke ligger i det, du kan præstere og det, du kan yde, men at du altid allerede er elsket og godtaget, som den du er. At du netop er elskelig og elskværdig, fordi du er et menneske slet og ret.

Og i en tid, hvor menneskets værdi først og fremmest opgøres i dets bidrag til samfundsmaskineriet gennem optimering af arbejdsudbuddet, hvad enten det sker gennem afskaffelse af helligdage, SU-“fjumreår” eller gennem en generel moraliseren over mennesker, der vælger at arbejde mindre end fuld tid og henter børnene før kl.17, kommer denne historie ind som et forløsende korrektiv.

Menneskets væsentlige værdi er en ganske anden størrelse.

Derfor gør det godt at hørte historien om kejseren i Rom, der ville tælle og opgøre sine undersåtter, så han kunne optimere sin magtudøvelse, - men så netop høre, at den egentlige hovedperson den historie er et hjælpeløst spædbarn, der fødes i en stald i et ubetydeligt hjørne af dette mægtige rige, og dermed lære, at det væsentlige i livet ikke er magten men kærligheden, sårbarheden og medmenneskeligheden.

En historie, det således nok er værd at huske på, fortælle og fejre. Og dette som sagt uanset om man opfatter sig selv som troende eller ej.

Og julen er da også en højtid, der kalder noget ganske særligt frem i os.

Vi, der er midaldrende, kan se på barnets umiddelbare glæde og mindes vores egen barndoms jul. Og vi kan se på de unge, som må aflægge sig den barnlige umiddelbarhed og finde en vej at gå ind i julen på en ny og mere voksen manér.

Og således er julen - trods sin insisteren på traditionen, og at alting helst skal være, som det plejer, - alligevel hele tiden i bevægelse. Altid den samme og dog alligevel altid ny.

Der lægges altid nye lag ovenpå de gamle.

Så lad det så være mit håb her i julen, at vi hver især må opleve at se de væsentlige lag i julen gennem alle de øvrige lag af julesne og julegran og julelys og gaver og julefest og julemad og julestads, vi iklæder det.

At vi må ane meningen – i kærligheden og medmenneskeligheden.

Glædelig jul!